

УДК 371.134:796(07)

Сергій Карасєвич

УПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ФОРМ І МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕС ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Висвітлено інтерактивні форми і методи навчання, які є дієвими в підготовці майбутніх учителів фізичної культури. Доведено, що ефективна підготовка таких педагогів можлива на основі вдосконалення навчально-виховного процесу за рахунок оновлення змісту фахових дисциплін, узгодження «наскрізних тем» дисциплін базових фізкультурно-спортивних видів, здійснення різних видів фізкультурно-спортивних заходів, рухливих ігор, суддівства спортивних змагань, проведення спортивних свят, постійне виконання фізичних вправ. Відзначено, що у фаховій підготовці майбутніх учителів фізичної культури першорядну роль відіграє використання активних методів навчання.

Ключові слова: інтерактивні форми і методи навчання, майбутній учитель фізичної культури, підготовка майбутнього вчителя.

Освещены интерактивные формы и методы обучения, которые используются в подготовке таких педагогов. Доказано, что эффективная подготовка таких педагогов становится возможной на основе совершенствования учебно-воспитательного процесса за счет обновления содержания профессиональных дисциплин, согласования «сквозных тем» дисциплин базовых физкультурно-спортивных видов, осуществления различных форм физкультурно-спортивных мероприятий, подвижных игр, судейства спортивных соревнований, проведение спортивных праздников, постоянное выполнение физических упражнений. Отмечено, что в профессиональной подготовке будущих учителей физической культуры главенствующую роль играет использование активных методов обучения.

Ключевые слова: интерактивные формы и методы обучения, будущий учитель физической культуры, подготовка будущего учителя.

The article reveals the interactive forms and methods of teaching which are effective in the process of future physical education teachers' preparation. It proves that the effective future physical education teachers' preparation is possible in case of the enhancement of training process by renewing the content of basic courses, the sequence of themes' courses of basic physically and sports kinds of 'Gymnastics and the Methodology of its Teaching', 'Track and Field Athletics and the Methodology of its Teaching', 'Active Games', 'Sports Games', 'Skiing', 'Swimming and the Methodology of its Teaching', as well as holding the special seminar 'The Organization and the Methodology of

physically and sports activities at secondary schools'. It explains that organizational innovative forms are doing various forms of physically and sports actions, active games, sports competitions' refereeing, sports holidays, physical exercises for the improvement of special groups of muscles. One of effective instruments of self-study is keeping 'The Dairy of Self-Improvement' and creating the e-portfolio. Tests, interviews, group psychotraining, pedagogical situations, discussions, individual and creative tasks, reflexion and practical activities in general, doing individual tasks oriented on different practical actions for the preparations and holding holidays, Days of Health, active changes, sports hours, sports and entertaining actions during extra-curricular activities refer to active methods.

Key words: *interactive forms and methods, future physical education teachers, future teacher's preparation.*

Нова концепція розвитку фізичного виховання в Україні обумовлює необхідність відповідних змін у підготовці майбутніх учителів фізичної культури в системі вищої педагогічної освіти.

Проблему реформування вищої школи України, реалізацію державної політики у сфері фізичної культури і спорту розкривають у своїх працях І. Грінченко, Ю. Драгнев, С. Єремєєв, Б. Курдюков, Г. Михайлишин, Т. Ротерс, О. Рудницька, С. Табінська, Б. Шиян, В. Язловецький та ін. Науковці вважають, що перебудова педагогічного процесу у фізичному вихованні йде зі шляхом інтенсифікації та оптимізації, орієнтована на підвищення цілеспрямованості навчання, розвитку інтелектуального потенціалу, можливостей, інтересів, нахилів студентів і посилення в них мотивації заняттями фізичною культурою і спортом.

Реалізація завдань професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури та спорту потребує, як вважають О. Солтик і Л. Сущенко, плекання особистості, здатної до плідної професійної праці в сучасних умовах, готової до професійної діяльності, яка володіє не тільки системою спеціальних знань, професійних дій і соціальних відносин, а й сформованістю і зрілістю професійно важливих якостей, відповідною кваліфікацією [6; 7].

Однак ще мало уваги приділяється підготовці учителя, який спрямовуватиме свій педагогічний вплив на особистісне зростання кожного учня. Тому на сучасному етапі розвитку освіти актуальною є проблема професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури [1; 2; 4; 5; 7].

Підготовку учителів фізичної культури здійснюється в педагогічних ВНЗ в цілісному освітньому процесі. Різні його складові: (зміст і структура педагогічної діяльності, специфіка педагогічної творчості і майстерності, компоненти професійної культури вчителя, теоретико-методологічні та організаційно-технологічні основи професійно-педагогічної освіти тощо)

досліджували О. Абдуліна, В. Андрущенко, Ю. Бабанський, В. Беспалько, Є. Белозерцева, І. Волощук, М. Євтух, І. Ісаєв, М. Косцова, В. Краєвський, І. Лернер, А. Маркова, І. Підлас, М. Скаткін, В. Сластьонін, М. Чобітько, М. Щербан та інші науковці. На думку вчених і педагогів забезпечення якості педагогічної діяльності фахівця залежить не тільки від наявності у вчителя необхідних знань, умінь і навичок, а й від «установки» на роботу в школі, від сформованості у нього професійно значущих якостей особистості і від його фізичного розвитку.

Метою статті є розкриття процесу оволодіння студентами теоретичними знаннями про сутність, зміст фізкультурно-спортивної діяльності та методики її проведення в умовах сучасної ЗОШ за допомогою інтерактивних форм і методів навчання.

Засвоєння нових знань, практичних умінь, розвиток і вдосконалення професійних навичок студентів можливе за наявності певного обсягу теоретичних знань і практичних умінь їх застосовувати на практиці. Студенти ці знання отримують при вивченні дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання», «Гімнастика з методикою викладання», «Легка атлетика з методикою викладання», «Рухливі ігри», «Спортивні ігри» й ін.

Підготовка студентів до майбутньої фізкультурно-спортивної діяльності в ЗОШ здійснюється передовсім під час викладання дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання» на лекціях, семінарах, в спортивних залах. Для досягнення якісного засвоєння знань і створення цілісності процесу навчання нами використовується спеціальна психолого-педагогічна та медико-біологічна інформація, яка розглядається через теоретичні положення фізичної культури та знання і вміння їх застосовувати у практичній діяльності (табл. 1).

Таблиця 1

Оновлені теми дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання»

Тема	Інтеграція з фізичною культурою
Фізична культура в загальнокультурній та професійній підготовці студентів педагогічних університетів.	Фізична культура майбутнього вчителя.
Система масової позаурочної роботи з фізичної культури і спорту. Роль педагога-організатора.	Організаційно-методичні основи розвитку фізичної культури в школі.
Фізіолого-гігієнічне та педагогічне обґрунтування рухового режиму в умовах школи.	Психофізіологічні основи навчальної праці та інтелектуальної діяльності. Засоби фізичної культури в регулюванні
Форми і види фізкультурно-спортивної роботи та методика їх проведення.	Фізична культура учня загальноосвітньої школи.
Основи методики самостійних занять фізичними вправами.	Заняття фізичною культурою у позааудиторній роботі.
Спорт. Індивідуальний вибір видів спорту або систем фізичних вправ.	Заняття фізичною культурою у позааудиторній роботі.

Теоретичні заняття з дисциплін передбачають вивчення характеристики компонентів фізичної культури: фізичного виховання, спорту, професійно-прикладної фізичної культури тощо. Так, зміст теми «Форми і види фізкультурно-спортивної роботи та методика їх проведення» орієнтований, перш за все, на усвідомлення ролі та особистого значення спеціально спрямованої фізкультурно-спортивної діяльності. Тема містить відомості за такими основними напрямками: основи теорії і методики фізичної культури, знання основ фізичної культури та психогігієнічної саморегуляції. Теоретичний матеріал побудований так, щоб сформувані знання про свій організм, способи його вдосконалення в інтересах подальшого професійного становлення і життєзабезпечення, про можливості людини на шляху власного становлення і ролі фізкультурної активності в цьому процесі про цінності фізкультурної діяльності тощо. Впровадження оновлених тем у навчально-виховний процес здійснюється за допомогою активних методів навчання: проблемні лекції та семінарські заняття, навчальні дискусії та диспути, організаційно-ділові ігри, рефлексивно-практичні тренінги й ін.

Проблемний характер проведення лекцій забезпечується за допомогою включення студентів в систему активних пізнавальних дій, які передбачають використання евристичної бесіди, вирішення проблемних та творчих завдань [3]. У процесі викладання цих тем застосовуються інструктивні лекції, лекції-діалоги. На інструктивних лекціях студенти знайомилися з технологією їх майбутньої діяльності, особливостями та способами виконання окремих дій.

Цілеспрямована робота на практичних заняттях з оволодіння студентами методичними вміннями та навичками передбачає: навчання методиці проведення фізичних вправ і видів спорту, представлених вузівською програмою та шкільною навчальною програмою з предмета «Фізична культура»; оволодіння методичними вміннями та навичками з використання засобів фізичної культури, засад національної культури і традицій українського народу у виховній роботі з учнями; розвиток ініціативи й активності студентів на навчальних заняттях і в процесі самостійних занять фізичними вправами.

Практичний компонент дисципліни спрямований на навчання студентів умінням творчої організації свят, фестивалів фізкультурно-спортивної спрямованості, використання різних оздоровчих систем і видів фізичної активності для організації фізкультурних занять, які мають виражений спортивний характер. Студенти освоюють організацію і методику фізичної культури в школі, знайомляться з методикою навчання основних вправ з розділів шкільної програми. Подальше освоєння основ фізкультурно-спортивної діяльності йде шляхом творчої розробки і проведення фізкультурно-спортивного проекту свята, що входить до основи науково-дослідної роботи студентів стосовно вирішення завдань

фізкультурно-спортивної діяльності в ЗОШ.

Під час семінарських занять студенти ознайомлюються з: альтернативними варіантами організації уроків в школах; значенням фізкультурно-спортивної діяльності в організації уроків; методикою проведення уроків з поділом на групи хлопчиків і дівчаток. Застосовуються активні методи навчання (проблемні ігри, елементи ділових ігор, семінари-практикуми, дискусії та ін.).

Оскільки в ЗОШ упродовж навчального дня дітям пропонується виконання фізичних вправ в різних організаційних формах: гімнастика до занять, фізкультхвилинки (фізкультпаузи), фізичні вправи і рухливі ігри на перервах, то неодмінною умовою для майбутнього вчителя фізичної культури є знання і володіння ним гімнастичною термінологією. У ході формувального експерименту студентам пропонувалося вивчення гімнастичної термінології, розробка комплексів всіх форм фізкультурно-спортивної роботи та їх проведення.

Проблемні семінари дозволили активізувати засвоєння студентами теоретичних знань, розвиток творчого мислення; формування пізнавального інтересу до змісту навчальної дисципліни. Інформаційні та проблемні питання були подібними за логічною структурою, але розрізнялися за функціями в управлінні пізнавальною діяльністю, оскільки одне і те ж питання було проблемним для більш підготовленого студента і інформаційним для слабшого. Таке поєднання інформаційних і проблемних питань дозволило враховувати індивідуальні особливості студентів, забезпечуючи особистісно зорієнтований характер процесу навчання.

У зміст практичних занять увійшли як базові фізичні вправи і фізкультурно-спортивні системи, так і спеціально складені комплекси вправ фізкультурно-спортивної та оздоровчої спрямованості (коригуюча гімнастика, дихальна гімнастика, вправи антистресової пластичної гімнастики), що проводяться на навчальних заняттях. На практичних заняттях під час навчання техніці рухових дій основна увага приділяється освоєнню методики навчання фізичним вправам.

Наведемо, як приклад, фрагмент заняття з теми «Фізична культура в загальнокультурній та професійній підготовці студентів педагогічних університетів». На початку заняття актуалізувалися знання майбутніх учителів про сутність фізичної культури і її основні компоненти, роль в сучасному суспільстві. Далі студенти ділилися на підгрупи по 7–8 осіб у кожній та отримували проблемні питання «Сформулюйте поняття «фізична культура», «Спорт», «Фізичне виховання» і завдання вказати найбільш істотні відмінності і чинники взаємодії фізичної культури з фізичним вихованням і спортивною діяльністю. Протягом 30–35 хвилин в підгрупах обговорювали ці питання і завдання, після чого думку кожної підгрупи висловлював один з її членів.

Колективне обговорення проблеми велось з метою встановлення

шляхів її достовірного вирішення під час навчальних дискусій та диспутів. Диспути здійснювалися на семінарських заняттях у формі діалогічного спілкування студентів. У ході семінарів і дискусій використовувалися організаційно-ділові ігри. Участь студентів в них стимулювалася за допомогою незвичного сюжету, спілкування, протиборства, екстремальних ситуацій, ставленням до участі в грі як засобу власного самопізнання і самоперевірки індивідуальних якостей.

У процесі фахової підготовки студентів ігровий метод пов'язаний не лише з загальноприйнятими іграми (футбол, волейбол, рухливі ігри тощо), а активно застосовується на матеріалі фізичних вправ з метою формування стійкого інтересу до фізкультурно-спортивної діяльності. Ігровий метод використовується нами для комплексного вдосконалення рухової діяльності студентів в ускладнених умовах для поліпшення функціонального стану свого організму і формування стійкого інтересу до фізкультурно-спортивної діяльності (біг з маневруванням, передача м'яча, кидки з ураженням предметної мети, подолання природних перешкод тощо).

Під час викладання дисципліни проводиться спортивна година у вигляді гри. Особливістю останньої є те, що її можна проводити не тільки в приміщенні, й на спортивному майданчику.

У процесі професійної підготовки студенти беруть участь в змаганнях, які як і гра, передбачають конкурентне зіставлення сил в умовах упорядкованого суперництва, боротьбу за першість і можливе досягнення. Змагальний метод організували на основі будь-яких фізичних вправ. Найбільш характерні ознаки та особливості цього методу: підпорядкування всієї діяльності успіху в змаганні створює умови для максимального прояву рухових здібностей, більш ефективно протікання процесу формування рухових умінь і навичок, фізичних якостей, вдосконалення комплексу морально-вольових якостей; в умовах змагань створюються умови, що ускладнюють управління студентами, дозування фізичного навантаження, в зв'язку з чим висувуються підвищені вимоги до їх ініціативи, творчості; відбувається формування стійкого інтересу до занять фізичною культурою, реалізація у професійній діяльності фізкультурно-спортивних заходів.

Нами розроблено і впроваджено у навчальний процес спецсемінар «Організація і методика проведення фізкультурно-спортивної діяльності в школі», складений з урахуванням варіювання теоретичної, методичної та практичної складових вивчення основ теорії та методики фізичного виховання учнів, що включає такі питання: система масової позакласної роботи з фізичної культури і спорту; фізіолого-гігієнічне та педагогічне обґрунтування рухового режиму в умовах школи; організація, зміст і методика позаурочної масової фізкультурно-спортивної роботи; форми фізкультурно-спортивної роботи і методика їх проведення; фізкультурні хвилини, паузи, гігієнічна гімнастика (ранкова, вечірня, до навчальних

занять), загартовування; Дні здоров'я і спорту, методика їх організації та проведення; організація, зміст і методика позакласної спортивної роботи; навчальна робота в спортивних гуртках, секціях, командах; шкільні спортивні змагання, вимоги до системи шкільних спортивних змагань, правила змагань з окремих видів спорту.

Відповідно до Державного освітнього стандарту спеціальності 033100 «Фізична культура», навчального плану та навчальних програм з дисциплін «Легка атлетика з методикою навчання», «Гімнастика з методикою навчання», «Спортивні ігри з методикою навчання», «Рухливі ігри з методикою навчання», «Лижний спорт з методикою навчання», «Плавання з методикою навчання», нами визначені загальні «наскрізні теми» лекцій й основні питання, що розкривають зміст навчального матеріалу цих дисциплін. Аналіз навчальних програм показав, що такі теми лекцій, як «Основи техніки», «Організація та проведення змагань», «Історичний огляд розвитку», «Основи навчання», «Спортивне тренування», «Урок фізичної культури в школі», «Планування і контроль навчально-тренувальної роботи» розглядаються у всіх дисциплінах базових фізкультурно-спортивних видів. Так тема лекції «Спортивний відбір» наявна у навчальних програмах з плавання, легкої атлетики та лижного спорту.

У фахових дисциплінах є виокремленні загальні поняття, які необхідно засвоїти студентам при вивченні кожної конкретно взятої дисципліни. Наш вибір зумовлений тим, що кінцевий результат визначається вмінням майбутніх вчителів фізичної культури оперувати засвоєними поняттями (порівнювати, конкретизувати, узагальнювати), вказувати у предметі вивчення основне і суттєве, переносити отримані знання на інші дисципліни і види діяльності.

Отже, загальними поняттями лекції «Основи техніки» з навчальних дисциплін «Легка атлетика з методикою навчання», «Гімнастика з методикою навчання», «Спортивні ігри з методикою навчання», «Рухливі ігри з методикою навчання», «Лижний спорт з методикою навчання», «Плавання з методикою навчання» – є спортивна техніка, фази, моменти, основна ланка; якісні і кількісні показники техніки: ефективність, економічність, стабільність, варіативність, спортивний результат, темп, ритм, цикл, опора, крок; статичні і динамічні вправи; взаємозв'язок і послідовність техніки в циклі.

У лекції «Організація і проведення змагань» у всіх дисциплінах базових фізкультурно-спортивних видів виокремленні такі загальні поняття: види змагань, склад суддівської колегії; правила змагань; календарний план спортивних заходів; положення про змагання; планування змагань; права і обов'язки суддів і учасників. Тема лекції «Історичний огляд розвитку» передбачає оперування такими загальними поняттями: виникнення легкої атлетики, лижного спорту, гімнастики,

спортивних ігор, плавання та їх розвиток в різні історичні періоди суспільства, участь українських спортсменів в Олімпійських іграх, стан і подальший перспективи розвитку легкої атлетики, лижного спорту, гімнастики, спортивних ігор і плавання в Україні та за кордоном. У лекції «*Основи навчання*» загальними поняттями є методи навчання, дидактичні принципи навчання, засоби навчання, етапи навчання, формування рухової навички, вибір методу залежно від умов занять, віку та підготовленості учнів. Загальними поняттями лекції «*Урок фізичної культури в школі*» у всіх дисциплінах є: урок як основна форма організації, структура уроку, типи уроку, вимога до уроку; особливості проведення уроку фізичної культури з дітьми різної статі і віку; заходи попередження травматизму на уроці фізичної культури. У лекції «*Спортивне тренування*» загальні поняття такі: тренування як педагогічний процес, методи тренування, принципи тренування, етапи підготовки, цикл і періоди тренування, види підготовки, багаторічне планування тренувального процесу; педагогічний, лікарський і самоконтроль в навчально-тренувальному процесі.

Лекція «*Планування і облік навчально-тренувальної роботи*» розглядається у всіх дисциплінах базових фізкультурно-спортивних видів і включає такі загальні поняття, як види планування, основні документи планування (навчальний план, робоча програма, робочі плани, план-конспект уроку) і методика їх складання; види обліку, планування навчально-тренувальної роботи в ДЮСШ. У лекції «*Спортивний відбір*» висвітлюється в таких дисциплінах, як «*Легка атлетика з методикою навчання*», «*Лижний спорт з методикою навчання*», «*Плавання з методикою навчання*». Загальними поняттями є: види відбору, прогноз спортивного результату, організація і методика спортивного відбору.

Для реалізації можливостей міжпредметних зв'язків у процесі викладання навчальних дисциплін базових фізкультурно-спортивних видів використовуються ті методичні прийоми, які дали змогу найменшою витратою часу забезпечити ефективну професійну підготовку майбутніх учителів фізичної культури. Оскільки навчальна програма дисципліни «*Спортивні ігри*» включає в себе розділи за основними ігровими видами спорту (футбол, волейбол, баскетбол, гандбол і хокей), нами розглядаються міжпредметні зв'язки, що застосовуються стосовно теми «*Теоретичні основи спортивних ігор*», яка згідно з навчальним планом вивчається студентами на III курсі.

Під час читання лекції «*Науково-теоретичні основи техніки плавання*» після оголошення її теми використовуємо такий методичний прийом, як нагадування. Робиться акцент на те, що загальні поняття цієї теми студентам відомі і вони їх розглядали при вивченні дисциплін «*Лижний спорт*» і «*Легка атлетика з методикою викладання*», в темах «*Основи техніки пересування*» і «*Основи техніки легкоатлетичних видів*». Увагу студентів налаштовуємо на те, що загальні поняття цієї теми вони

зустрінуть в курсах «Гімнастика з методикою викладання» і «Спортивні ігри». В ході лекційного заняття коротко узагальнюються поняття: спортивна техніка; якісні і кількісні показники техніки (ефективність, економічність, стабільність, варіативність, просторові, тимчасові, просторово-часові, ритмічні, динамічні характеристики); взаємозв'язок техніки, спортивного результату і рівня фізичних якостей; давалося визначення зовнішнім силам в динамічних вправах: силі тяжіння, силі зустрічного опору, силі реакції опори.

Далі розкривається навчальний матеріал, що стосується безпосередньо техніки плавання. У лекції «Організація і проведення змагання з плавання» майбутнім педагогам пропонують питання міжпредметного характеру, оскільки загальні поняття цієї лекції студенти повинні були засвоїти на заняттях з легкої атлетики та лижного спорту. Після повідомлення теми лекції ознайомлюємо студентів із завданнями і питаннями: Дайте визначення поняттю «змагання». На які види поділяються змагання. Що входить в програму змагань з легкої атлетики. Назвіть склад суддівської колегії з лижного спорту. Порівняйте особливості суддівства в легкій атлетиці і в лижному спорті.

Подібні питання не викликали особливих труднощів в майбутніх учителів фізичної культури. Крім того, ці питання готували їх до цілеспрямованого сприйняття нових знань, одержаних на лекції, закріплювали раніше засвоєні знання і сприяли розвитку умінь і навичок їх практичного застосування в подальшій навчальній діяльності при вивченні таких дисциплін базових фізкультурно-спортивних видів, «Гімнастика» і «Спортивні ігри».

У лекції «Історичний огляд розвитку плавання» використовуються відомі методичні прийоми: виконання завдання на міжпредметній основі та історичний екскурс. На початку лекції пропонується виконати завдання, в основу якого входить матеріал, підготовлений студентами під час самостійної роботи з дисципліни «Історія фізичної культури і спорту», а також використання раніше отриманих знань з інших дисциплін базових фізкультурно-спортивних видів.

Під час характеристики питання про виникнення Олімпійських ігор застосовується такий методичний прийом, як історичний екскурс. Перед майбутніми учителями фізичної культури були поставлені питання: Де і коли проходили перші Олімпійські ігри. Які види легкої атлетики та гімнастики були включені в програму першої Олімпіади.

Нами розроблені та апробовані план-карти із загальними поняттями, які необхідні студентам при вивченні нового матеріалу, а також при повторенні раніше вивченого. Отримавши план-карту, студенти заповнюють її, використовуючи зазначені сторінки підручників, а також свої конспекти лекцій з лижного спорту, легкої атлетики, гімнастики, спортивних ігор. План-карта видається за тиждень до початку лекцій, протягом наступних

трьох днів вони можуть отримати консультацію у викладачів.

Самостійна діяльність майбутніх вчителів фізичної культури, що реалізується на лекціях, включає аналіз загальних понять, представлених в план-карті. За правильно виконане завдання з кожної конкретно взятої дисципліни студенти отримують по одному балу. Так, план-карта, яку студенти готують до першої лекції «Урок плавання в школі», містить шість загальних понять з чотирьох дисциплін.

Друга лекція «Спортивне тренування в плаванні» містила сім загальних понять дисциплін базових фізкультурно-спортивних видів. Наприклад, навчальні дисципліни «Лижний спорт з методикою навчання» і «Спортивні ігри з методикою навчання» припускають використання попередніх міжпредметних зв'язків, а дисципліни «Легка атлетика з методикою навчання» і «Гімнастика з методикою навчання» – можливість здійснення перспективних міжпредметних зв'язків.

Третя лекція «Організація і методичне забезпечення роботи з плавання з дітьми в різних ланках» містить три загальні поняття. З двох дисциплін «Лижний спорт з методикою навчання» і «Спортивні ігри з методикою навчання» самостійна робота студентів передбачає використання попередніх міжпредметних зв'язків, а з дисциплін «Легка атлетика з методикою навчання» і «Гімнастика з методикою навчання» – з урахуванням перспективних.

Четверта лекція «Спортивний відбір в плаванні» містить три загальні поняття з двох дисциплін «Лижний спорт з методикою навчання» з використанням попередніх міжпредметних зв'язків, а курс «Легка атлетика з методикою навчання» – перспективних зв'язків. Максимально набрана сума дорівнювала 6 балів. Отже, під час самостійної роботи студенти могли набрати максимально суму 70 балів.

Далі визначається позиція, що займає кожен студент в рейтингу, основу якого становить шкала показників їх самостійної роботи:

Відсотки %	Показники
100 – 75	Високий
74 – 40	Середній
39 – 0	Низький

У кінці кожної лекції студенти здають план-карту й отримують нову. Протягом двох днів інформація аналізується і визначається рейтингова оцінка самостійної роботи студента.

Після завершення лекцій розглядаються результати рейтингу з виконання самостійної роботи студентів. Ті з них, які показали високий рівень самостійної роботи (від 75 до 100 %), можуть скористатися інформацією з план-карти під час складання іспиту з дисципліни «Плавання з методикою навчання».

Таким чином, впровадження інтерактивних форм і методів навчання

під час проведення занять з використанням можливостей міжпредметних зв'язків у викладанні дисциплін базових фізкультурно-спортивних видів показало:

– використання міжпредметних зв'язків на лекціях змінює характер пояснення викладачем нового матеріалу, допомагає студентам зрозуміти його глибше завдяки своєчасно виконаній самостійній роботі, яка відновлює в пам'яті знання з інших предметів;

– зацікавленість студентів в отриманні високої оцінки за самостійну роботу сприяє більш активній розумовій діяльності в ході заповнення план-карти з відтворення раніше засвоєних знань, що дозволяє підвищити якість засвоєння знань програмного матеріалу;

– використання план-карт на лекціях позитивно впливає на подальший характер самостійної роботи студентів, у них поглиблюються загальні поняття у знову досліджуваних темах дисциплін базових фізкультурно-спортивних видів, а уміле оперування поняттями сприяє формуванню міцних і системних фахових знань у майбутніх учителів фізичної культури.

З метою вдосконалення підготовки майбутнього вчителя фізичної культури нами розроблені й апробують окремі аспекти формування знань і умінь студентів у позааудиторний час. Однією з форм організації фізкультурно-спортивної діяльності на позааудиторних заняттях є спортивно-прикладні змагання: багатоборство, альпінізм, спортивне орієнтування, кінний спорт, веслування. Завдання підібрали індивідуально для кожного студента з урахуванням його фізичної підготовки, стану здоров'я, професійно-прикладних знань і умінь, необхідних для майбутньої професійної діяльності.

Багаторічний пошук шляхів формування умінь і навичок майбутнього вчителя фізичної культури в процесі позааудиторної роботи дозволив нам розробити відповідну навчальну програму (табл. 2).

Таблиця 2

**Програма підготовки майбутніх вчителів фізичної культури
під час позааудиторних занять**

Курси	Види завдань для позааудиторної роботи
1.	Методичні та практичні завдання на навчальних заняттях і курсах підвищення спортивної майстерності. Підготовка місць для проведення фізкультурно-спортивних заходів (у ЗОШ, ВНЗ, мікрорайоні). Організація реклами фізкультурно-спортивних заходів. Виконання обов'язків помічника судді на змаганнях. Участь у науково-дослідній роботі. Шефська допомога ЗОШ (спортивна, організаторська тощо). Підготовка звітів і рефератів з виконаної позааудиторної роботи.

2.	Виконання обов'язків судді, секретаря, інформатора спортивних заходів, що проводяться у ВНЗ (факультетів). Участь у науково-дослідній роботі. Самостійне вивчення теми «Позакласна фізкультурно-спортивна робота з учнями загальноосвітніх шкіл». Організація фізкультурно-спортивної роботи з учнями за місцем їх проживання. Підготовка доповідей, звітів, рефератів.
3.	Самостійне проведення роботи з організації спортивних заходів у ЗОШ, ДЮСШ тощо. Керівництво спортивними командами. Участь у науково-дослідній роботі. Підготовка звітів, доповідей, рефератів.
4.	Виконання обов'язків головного (старшого) судді, секретаря, коменданта на першостях ВНЗ, міста, області. Самостійне проведення засідань суддівської колегії, інструктажу учасників і суддів. Керівництво позааудиторною роботою студентів I та II курсів. Участь у науково-дослідній роботі. Підготовка звітів, доповідей, рефератів.

Найбільш істотним фактором успіху в проведенні позааудиторної роботи є відповідність індивідуальних схильностей майбутнього педагога змісту і цілям цієї діяльності. Вміло проводити фізкультурно-спортивну роботу, організувати олімпіаду або спортивний вечір в ЗОШ зможе тільки той учитель, який сам займався цією роботою під час навчання у ВНЗ.

Отже, ефективна підготовка майбутніх учителів фізичної культури можлива на основі вдосконаленням навчально-виховного процесу завдяки оновленню змісту фахових дисциплін, узгодженню «наскрізних тем» дисциплін базових фізкультурно-спортивних видів, проведенню різних фізкультурно-спортивних заходів, рухливих ігор, суддівства спортивних змагань і спортивних свят, виконанню вправ для розвитку окремих груп м'язів, а також використанню активних методів навчання: діалогу, рольових та організаційно-ділових ігор, тестів, бесід, групових психотренінгів, педагогічних ситуацій, дискусій, індивідуально-творчих завдань, рефлексії, педагогічних ситуацій, спортивно-розважальних заходів в позааудиторній роботі, практичної діяльності загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гринченко І. Б. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в нових умовах / І. Б. Грінченко // Вища освіта України. Додаток 3, Т. VII. Тематичний випуск: Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. – К. : Гнозис, 2011. – С. 84–93.
2. Куртова Г. Ю. Аналіз сучасної системи професійної підготовки вчителів фізичної культури / Г. Ю. Куртова // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка.

- Серія: Педагогічні науки. – 2011. – № 83. – С. 123–127.
3. Матвієнко О. В. Метод конкретних педагогічних ситуацій / О. В. Матвієнко. – К. : Українські пропілеї, 2001. – 298 с.
 4. Олефір Г. В. Сутність проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури / Г. В. Олефір // Науковий вісник Донбасу. – 2011. – № 1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2011_1_18.
 5. Панасюк І. В. Підготовка майбутніх учителів фізичного виховання до застосування тренінгів у навчальному процесі загальноосвітньої школи: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / І. В. Панасюк. – Одеса, 2009. – 252 с.
 6. Солтик О. О. Формування концептуальної моделі професійної діяльності викладача фізичного виховання вищого навчального закладу: автореф. дис. ... канд. наук із фіз. виховання і спорту: 24.00.02 / О.О. Солтик. – К., 2003. – 21 с.
 7. Сущенко Л. П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах: автореф. дис. ... док. пед. наук: 13.00.04 / Л. П. Сущенко. – К., 2003. – 46 с.